

М. А. Хвесик, Л. В. Левковська, А. М. Сундук

**РЕГИОНАЛЬНЫЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПОКАЗАТЕЛЕЙ
ВАРТОСТИ ВОДНЫХ РЕСУРСОВ УКРАИНЫ**

У статті досліджено питання формування вартості водних ресурсів України в розрізі територій. Розроблено теоретико-методичні засади процедури оцінки вартості та визначено її базові складові на рівні держави й регіонів. Запропоновано оцінювати вартість як реальну та потенційну, за фізичними, ринковими й додатковими характеристиками, внутрішніми та світовими цінами. Проведено аналіз і оцінку вартісних характеристик водних ресурсів за складовими. Показано відмінності у вартості на основі оцінювання внутрішніх і світових цін. Досліджено регіональну специфіку формування вартості водних ресурсів України. Визначено особливості варіації та коефіцієнтів концентрації вартості на рівні регіонів. Встановлено, що найбільші коефіцієнти територіальної концентрації в просторовому вимірі характерні для регіонів, які відрізняються великими запасами, високою економічною активністю або допоміжними факторами. Групування регіонів України дало змогу диференціювати її територію за генеруванням вартості та визначити перспективні регіони за можливостями впровадження нових проектів. Окреслено напрями використання результатів дослідження. Зроблено висновок, що водні ресурси здатні генерувати чималу вартість, а це є передумовою залучення їх до економічних відносин. Зазначене сприяє впровадженню інвестиційних проектів та використанню новітніх інструментів, котрі базуються на вартісних характеристиках водних ресурсів.

Ключові слова: водні ресурси, вартість, характеристика вартості, регіональний вимір, територіальна концентрація.

Рис. 3. Табл. 2. Літ. 6.

М. А. Хвесик, Л. В. Левковская, А. Н. Сундук

**РЕГИОНАЛЬНЫЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПОКАЗАТЕЛЕЙ
СТОИМОСТИ ВОДНЫХ РЕСУРСОВ УКРАИНЫ**

В статье исследованы вопросы формирования стоимости водных ресурсов Украины в разрезе территорий. Разработаны теоретико-методические основы процедуры оценки стоимости и определены ее базовые составляющие на уровне государства и регионов. Предложено оценивать стоимость как реальную и потенциальную, по физическим, рыночным и дополнительным характеристикам, внутренним и мировым ценам. Проведены анализ и оценка стоимостных характеристик водных ресурсов по составляющим. Показаны отличия в стоимости на основе оценки внутренних и мировых цен. Исследована региональная специфика формирования стоимости водных ресурсов Украины. Определены особенности вариации и коэффициентов концентрации стоимости на уровне регионов. Установлено, что наибольшие коэффициенты территориальной концентрации в пространственном измерении характерны для регионов, которые отличаются большими запасами, высокой экономической активностью или вспомогательными факторами. Группирование регионов Украины позволило дифференцировать ее территорию по генерированию стоимости и определить перспективные регионы по возможностям внедрения новых проектов. Очерчены направления использования результатов исследования. Сделан вывод, что водные ресурсы способны генерировать значительную стоимость, а это является предпосылкой вовлечения их в экономические отношения. Отмеченное способствует внедрению инвестиционных проектов и использованию новейших инструментов, основанных на стоимостных характеристиках водных ресурсов.

Ключевые слова: водные ресурсы, стоимость, характеристика стоимости, региональное измерение, территориальная концентрация.

© Хвесик М. А., Левковська Л. В., Сундук А. М., 2015

Mykhailo Khvesyk, Liudmyla Levkovska, Anatolii Sunduk

REGIONAL CHARACTERISTICS OF WATER RESOURCES' COST
PARAMETERS IN UKRAINE

In the article the issues of formation of the water resources' cost in Ukraine in the territorial measuring are investigated. It is formed theoretical and methodical principles of procedure of costs' estimation and the basic cost parameters of the state and regions are determined. The cost is suggested to be estimate as real and potential by physical, market and additional characteristics, internal and world prices. The analysis and estimation of cost characteristics of water resources by components is made. It is shown the differences in cost based on estimation of internal and world prices. Regional specifics of formation of water resources' cost in Ukraine are researched. The features of variation and concentration coefficients of cost are defined at the level of regions. It was established that the largest territorial concentration ratios in the spatial dimension are specific to regions with large reserves, high economic activity or additional factors. The grouping of regions in Ukraine has allowed to differentiate its territory by generation of cost and to define perspective regions with opportunities to provide new projects. It is outlined particular directions of uses of the research results. As a conclusion, it is summing up that water resources could generate considerable cost, which is a prerequisite for their involvement to economic relations. Mentioned above promotes investment projects and implementation of new tools, which are based on the cost characteristics of water resources.

Keywords: water resources, cost, cost description, regional measuring, territorial concentration.

JEL classification: Q10, Q20, Q25.

Поряд із інтенсифікацією глобальних перетворень, поширенням інформаційних технологій одним із новітніх процесів є стрімкий розвиток фінансово-економічних відносин та відповідних інструментів. Ці відносини досить динамічні, визначаються істотною диверсифікацією показників і характеру зростання, здійснюючи помітний вплив на інших суб'єктів. Навіть якщо суб'єкт безпосередньо не пов'язаний із фінансово-економічною сферою, він усе одно відчуває такий вплив і має реагувати на нього.

Аналогічні процеси торкаються й водних ресурсів, котрі за своїми характеристиками є унікальними та виконують низку важливих функцій для природного середовища, окремого індивіда й держави. Сьогодні в контексті розвитку фінансів і економіки відбувається активніше залучення водно-ресурсного потенціалу до процесів ринкового обміну. Водні ресурси набувають здатності до генерування ринкової вартості. Їх використання поступово активізується у сфері господарювання, відзначаючись чималим потенціалом розвитку за можливостями модернізації відповідних інституціональних структур і бізнес-процесів. Така ситуація більшою мірою характерна для держав — членів ЄС, США та інших розвинутих країн. На біржах котируються “водні” акції, відображені у The Guggenheim S&P Global Water Index ETF, інтенсифікується діяльність біржових фондів, що інвестують у водну індустрію.

В Україні активному позиціонуванню водних ресурсів у фінансово-економічній сфері не сприяють, зокрема, недостатні передумови для проведення їх вартісної оцінки. Як наслідок, чимало інвестиційних проектів стримується через недостатнє обґрунтування вартісних характеристик. Особливо це стосується іноземних інвесторів, котрі вимагають точної інформації як про вартість водних ресурсів загалом у межах території можливого вкладання капіталу, так і її окремих елементів. Наприклад, потужні ТНК, котрі мають проекти у сфері розвитку водних ресурсів, такі як “Suez”, “Veolia”, “Nestle”, проводять належну оцінку потенційних вигід, що ґрунтується на здатності генерувати вартість.

Тому на сучасному етапі важливо забезпечити оцінку вартісних характеристик водних ресурсів із урахуванням базових властивостей води та грошових потоків, що можуть ними генеруватися. Зазначене дасть змогу поліпшити характеристики використання водно-ресурсного потенціалу та створить передумови для активізації широкого спектра інструментів регулювання. Показники оцінки водних ресурсів держави формуються на основі регіональних характеристик та залежать від них. У разі врахування всіх географічних особливостей вартості зазначеного виду ресурсів будуть створені реальні передумови для їх належної оцінки та капіталізації при використанні на рівні національної економіки.

Наявні наукові праці з питань оцінки вартості водних ресурсів, як правило, не охоплюють регіональні характеристики, а зосереджені на загальнодержавних показниках. Базові позиції, що дають уявлення про розвиток водно-господарського комплексу, його вартісні показники та процедурні аспекти оцінки водно-ресурсного потенціалу держави загалом, висвітлені в дослідженнях М. А. Хвесика, Н. В. Збагерської [1], І. М. Бобух [2], О. В. Редковської [3]. Важливим є також світовий досвід з окресленої проблематики [4]. При цьому варто зауважити, що напрацювання міжнародних організацій досить важко адаптувати до українських реалій через істотні розбіжності в методичних підходах, системах накопичення інформації. Для врахування територіальних характеристик потрібно адаптувати запропоновані методики до поточних ринкових умов. Окремі позиції щодо такої адаптації наведені в працях В. М. Мандзика [5], де запропоновані методичні підходи до комплексної економічної оцінки водних ресурсів.

У контексті розв'язання завдання розроблення принципів оцінки вартісних характеристик водних ресурсів опубліковано дослідження “Методичні підходи до агрегованої економічної оцінки водних ресурсів як складової природного багатства України”, де наводяться теоре-

тико-методичні засади такої оцінки та пояснюються особливості використання цих підходів [6]. Перевагою згаданої праці є можливість урахування регіонального виміру та досить широких цінових характеристик вартості.

Зазначимо, що основною проблемою наведених досліджень є складність відображення реальної економічної цінності водних ресурсів. Так, у них не зовсім адекватно оцінено поточні економічні вартісні характеристики та недостатньо розроблено й обґрунтовано потенційні показники вартості таких ресурсів. Ідеться, зокрема, про екопослуги, віртуальну воду та ін. У зв'язку з цим метою статті є розроблення підходів до оцінки вартості водних ресурсів України в регіональному вимірі, котрі враховуватимуть реальну поточну й потенційну вартість. У цьому сенсі видається важливим виконання наукового завдання формування теоретико-методичних засад проведення оцінки, що дасть змогу сформуванню кількісних характеристик. Такі теоретичні засади в цьому випадку повинні виступати підґрунтям оцінки, котра має проводитися також у розрізі регіонів та давати уявлення про просторові особливості локалізації створення вартості, її галузевих характеристик.

Процедура оцінки вартості водних ресурсів України в регіональному вимірі передбачає викладення ключових положень, на яких вона ґрунтується та які формують уявлення про принципи оцінки й можливі основні результати.

По-перше, вартість водних ресурсів пропонується розглядати як реальну й потенційну. Першу формують переважно властивості водних ресурсів, об'єктивні для поточного етапу розвитку. Прикладами реальної вартості є платежі за використання водних ресурсів, частково рентні відрахування тощо. Потенційна (прихована) вартість актуалізується на стадії залучення ресурсу до економічного обігу, ринкових відносин. До такої вартості можна віднести платежі за екосистемні послуги, віртуальну воду та ін.

По-друге, як впливає із зазначеного, вартості водних ресурсів є різними за походженням, отже, є потреба в їх групуванні. У зв'язку з цим усю процедуру оцінки пропонується поділити на етапи врахування фізичних характеристик, ринкових і додаткових. До фізичних характеристик можна віднести вартісні показники водних ресурсів до їх залучення в економічний обіг; до ринкових — ті, що формуються в процесі позиціонування водних ресурсів у площині фінансово-економічних відносин (рента, екопослуги); до додаткових — інші показники водних ресурсів (у даному випадку такою виступає віртуальна вода). Кожна характеристика розраховується на основі спеціалізованих показників.

По-третє, важливою складовою досліджень вартості водних ресурсів є визначення її індикаторів, що доцільно робити за допомогою системного підходу. У межах останнього взаємодоповнюючі індикатори повинні бути подані за рівнями: фізичні характеристики — ринкові характеристики — додаткові характеристики. Кожен із них розкривається на основі конкретних показників, які, у свою чергу, формуються відповідно до субпоказників. Таким чином, ієрархія показників має вигляд: характеристика — показник — субпоказник. Фізичні характеристики передбачають включення двох показників і двох субпоказників, економічні — відповідно двох і восьми, додаткові — одного та двох. Вибір такої кількості складових дає змогу врахувати базову економічну цінність водних ресурсів.

По-четверте, при розрахунках пропонується оцінювати вартість за внутрішніми цінами та світовими (враховуючи євроінтеграційні пріоритети держави). Подібний підхід дає змогу визначити ступінь відповідності цінових показників та розробити пропозиції щодо їх можливого коригування для сфери водокористування. При цьому вартість розраховується окремо для показників внутрішнього й зовнішнього (світового) середовищ.

По-п'яте, вартість водних ресурсів по регіонах істотно різниться, головним чином через: 1) наявні запаси водних ресурсів, що конкретизуються фізичними характеристиками (забезпеченість регіону поверхневими чи підземними водними ресурсами чинить вагомий вплив на його фізичні характеристики та, в підсумку, на загальний показник для регіону); 2) економічні характеристики (наявність потужних промислових виробництв, великих міст сприяє залученню водних ресурсів до економічних процесів, що відбивається на показниках оцінки); 3) допоміжні фактори. Останнє насамперед стосується показників віртуальної води. Відомо, що основні її обсяги припадають на експорт-імпорт зернових культур. Відповідно, регіони, котрі мають найвищі показники таких операцій, характеризуватимуться й найбільшим впливом допоміжних факторів. Цікаво, що до таких регіонів належить і м. Київ: хоча він не має агропромислового профілю, саме на його території зосереджені головні офіси сільськогосподарських підприємств, виробничі потужності яких розташовані в інших регіонах.

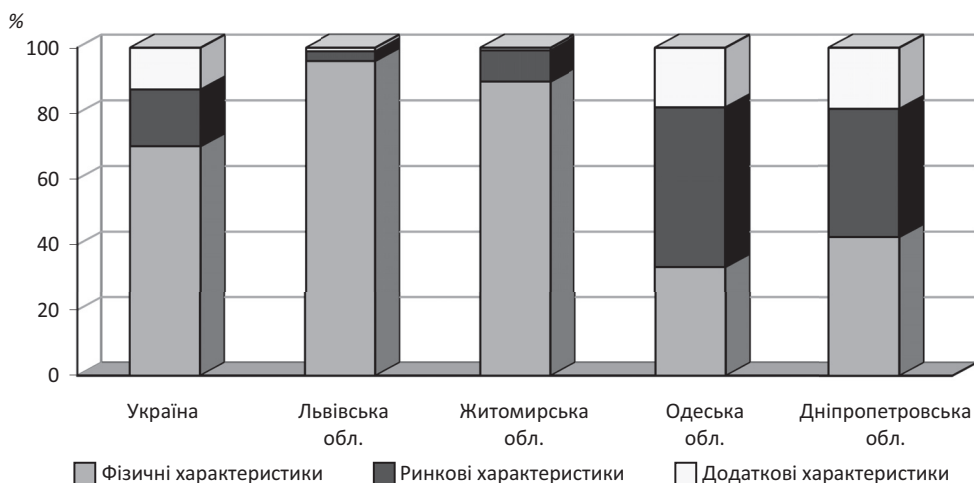
Загальна вартість водних ресурсів України становить 67 979,9 млн грн у внутрішніх цінах і 76 505,4 млн дол. США у світових. Такі високі показники свідчать про великий потенціал генерації вартості національними водними ресурсами та створюють сприятливі умови для залучення цих ресурсів до сфери економічних відносин. Зазначене активізує впровадження інвестиційних проектів і використання новітніх

інструментів, які ґрунтуються на вартісних характеристиках водних ресурсів.

Згідно з положеннями запропонованої методики, оцінка проводиться на базі характеристик вартості водних ресурсів. Основний внесок у вартісні показники належить фізичним характеристикам: їхня частка в загальнодержавному показнику становить 70,0 % за внутрішніми цінами та 42,4 % за світовими. Найменшу роль у формуванні загальнодержавного показника відіграють додаткові характеристики. Така структура вартості вказує на низький поточний рівень залучення водних ресурсів до фінансово-економічних процесів. Отже, наявний потенціал не використовується повною мірою.

Ситуація на регіональному рівні загалом є аналогічною, але подекуди істотно відрізняється (рис. 1). Наприклад, у окремих областях частка фізичних характеристик зменшується. Відповідно, набувають ваги ринкові й додаткові характеристики, як у Одеській і Дніпропетровській областях. Ця тенденція чітко простежується в напрямку з північного заходу на південний схід України (рис. 2).

Розмах варіації (РВ) характеризує територіальну розбіжність за показниками вартості. Високе значення РВ свідчить про наявність істотних територіальних нерівномірностей. Доцільно визначати РВ за внутрішніми цінами та характеристиками, що їх формують, тобто на основі показників внутрішніх цін (табл. 1). Згідно з розрахунками, РВ вартості за внутрішніми цінами по регіонах України (Закарпатська обл. —

Джерело: побудовано авторами.

Рис. 1. Структура формування вартості водних ресурсів для держави та окремих регіонів за внутрішніми цінами

м. Севастополь) становить близько 29,1 разу. Показник є доволі високим та свідчить про існування географічних відмінностей у його формуванні. Частково це пояснюється тим, що нижній полюс (м. Севастополь) є специфічним територіальним формуванням, на відміну від області. Якщо взяти до уваги РВ між Закарпатською й Донецькою областями, він буде не таким значним — 7,4 разу, а між Закарпатською та Одеською — 6,5 разу. Отже, доцільно врахувати останні співвідношення, котрі відображають ситуацію адекватніше. За цими РВ можна стверджувати, що ситуація з територіальними дисбалансами вартості водних ресурсів є поміркованою.

Цікавими є дослідження РВ за фізичними, ринковими й додатковими характеристиками, що впливають на внутрішні ціни. За фізичними характеристиками цей показник становить 27,1 разу (без м. Севастополя), за ринковими — 49,2, за додатковими — майже 100 разів. Як бачимо, найбільші варіації властиві додатковим характеристикам, найменші — фізичним. Зазначене можна пояснити істотним впливом суто економічних показників на створення вартості: ринкові й додаткові характеристики визначаються вагомим впливом економічних показників, тому й РВ високий, а для фізичних характеристик ситуація є сприятливішою.

Коефіцієнти територіальної концентрації (КТК) формують уявлення про рівень зосередження вартісних характеристик у межах кожного регіону. Визначимо особливості їх просторового розподілу у внутрішніх цінах. Найвищі значення КТК характерні для регіонів, які відрізняються великими запасами, високою економічною активністю або допоміжними факторами (рис. 3). Ці позиції сприяють найвищим показникам концентрації вартісних характеристик.

Для визначення концентрації вартості проведено групування регіонів України в межах таких груп: її найвищого рівня (I), високого (II), середнього (III) та низького (IV). Це дало змогу диференціювати територію держави за генеруванням вартості та визначити перспективні регіони за можливостями впровадження інвестиційних проектів, що ґрунтуються на показниках вартості, й використання відповідних інноваційних інструментів (табл. 2). Таким чином, у авангарді опинилися переважно західні області України, а також м. Київ (I група). Саме ці регіони виступають територіальними лідерами за можливостями формування вартості водних ресурсів. На нинішньому етапі (та на перспективу) вони можуть слугувати для адаптації подальшого впровадження інвестиційних проектів, використання інноваційних інструментів у сфері водних ресурсів.

Утім, на цьому шляху є низка перешкод, однією з котрих є те, що в багатьох випадках вартість формується за рахунок фізичних характе-

Таблиця 1. Показники формування вартості водних ресурсів України

Реґіон	Фізичні характеристики				Ринкові	
	ВЦ, млн грн	Частка в ЗП, %	СЦ, млн дол. США	Частка в ЗП, %	ВЦ, млн грн	Частка в ЗП, %
АР Крим*	960,0	51,01	472,2	17,49	859,6	45,68
Вінницька обл.	2 194,6	89,58	1 496,3	65,07	183,2	7,48
Волинська обл.	1 973,0	83,02	1 345,2	43,69	385,2	16,21
Дніпропетровська обл.	876,9	42,36	597,9	17,79	807,6	39,02
Донецька обл.	259,0	27,16	176,6	10,36	228,0	23,91
Житомирська обл.	2 805,1	89,56	1 912,6	59,70	300,2	9,58
Закарпатська обл.	7 024,0	98,94	4 789,1	95,69	33,3	0,47
Запорізька обл.	595,8	27,13	406,3	13,65	1 427,9	65,04
Івано-Франківська обл.	4 083,0	97,64	2 783,9	91,31	83,1	1,99
Київська обл.	1 500,0	45,89	1 000,9	23,73	1 503,5	46,00
Кіровоградська обл.	871,2	75,13	594,0	39,91	207,7	17,91
Луганська обл.	1 572,4	85,89	1 072,1	60,12	125,4	6,85
Львівська обл.	4 542,1	95,89	3 096,9	86,09	139,7	2,95
Миколаївська обл.	514,3	31,60	350,6	16,79	207,2	12,73
Одеська обл.	362,8	33,26	247,4	9,45	530,1	48,60
Полтавська обл.	1 836,8	70,09	1 252,4	31,63	526,2	20,08
Рівненська обл.	2 123,0	83,98	1 447,5	47,46	382,5	15,13
Сумська обл.	2 248,8	88,37	1 533,3	57,68	228,2	8,97
Тернопільська обл.	1 635,0	94,04	1 114,8	80,67	62,6	3,60
Харківська обл.	1 626,5	78,03	1 109,0	48,06	218,8	10,50
Херсонська обл.	271,4	13,86	185,1	4,93	1 639,3	83,71
Хмельницька обл.	1 953,2	90,14	1 331,7	67,08	157,7	7,28
Черкаська обл.	935,5	67,27	637,9	28,24	379,5	27,29
Чернівецька обл.	1 109,9	95,13	756,7	81,10	53,8	4,61
Чернігівська обл.	3 118,7	83,91	2 126,4	50,22	466,3	12,55
м. Київ	607,4	10,21	436,2	6,65	599,7	10,08
м. Севастополь*	26,0	40,31	200,0	79,71	33,8	52,40
Разом	47 626,4	—	32 473,0	—	11 770,1	—

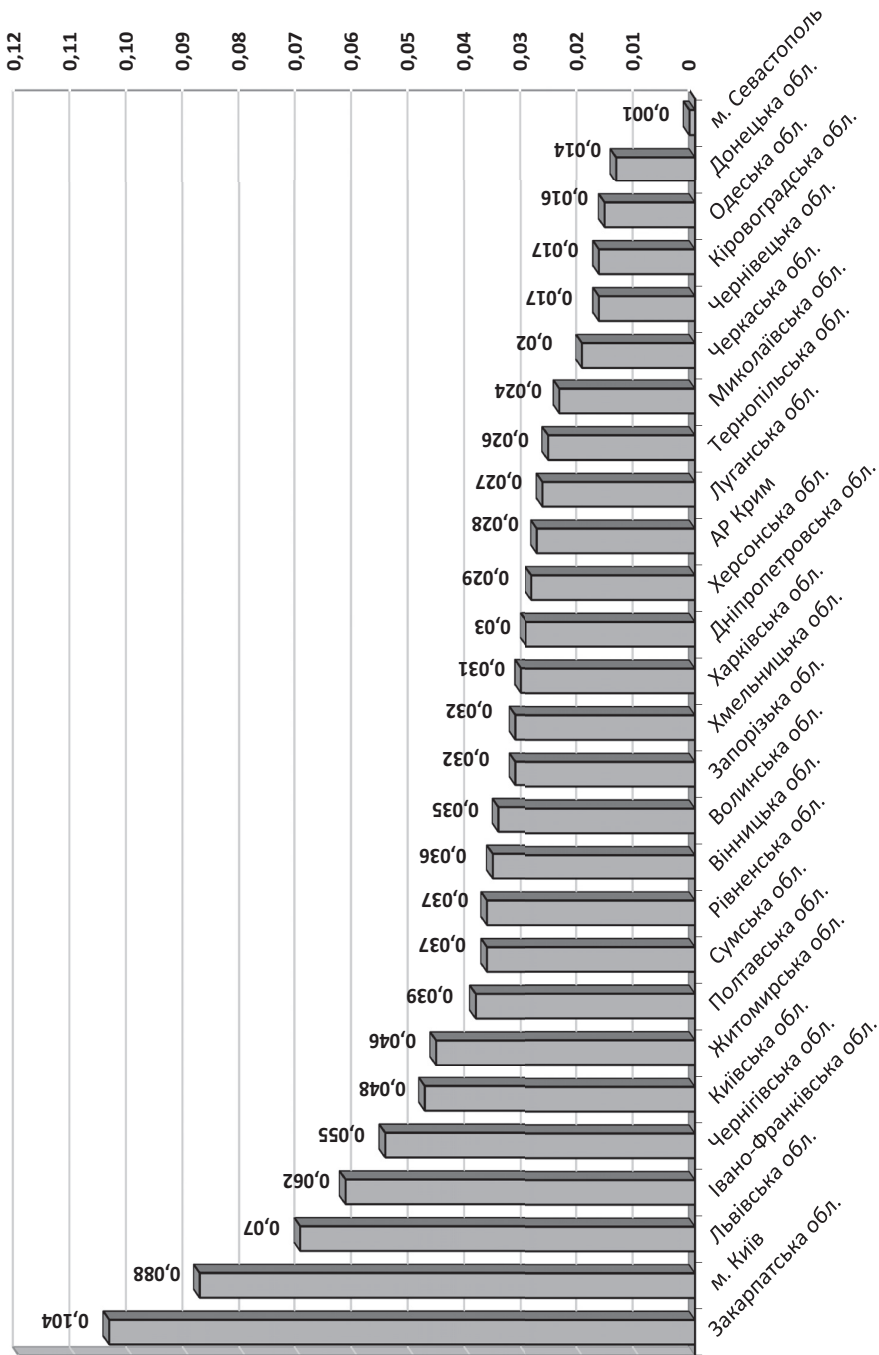
* Тимчасово окупована територія.

Умовні позначення: ВЦ — внутрішні ціни; ЗП — загальний показник; СЦ — світові ціни.

Джерело: складено авторами.

в регіональному вимірі станом на 1 січня 2013 р.

характеристики		Додаткові характеристики				Разом	
СЦ, млн дол. США	Частка в ЗП, %	ВЦ, млн грн	Частка в ЗП, %	СЦ, млн дол. США	Частка в ЗП, %	ВЦ, млн грн	СЦ, млн дол. США
2 128,5	78,84	62,3	3,31	99,0	3,67	1 881,9	2 699,7
706,7	30,73	71,9	2,94	96,6	4,20	2 449,7	2 299,6
1 693,8	55,01	18,1	0,76	39,9	1,30	2 376,3	3 078,9
1 994,5	59,34	385,2	18,61	768,5	22,87	2 069,7	3 360,9
553,7	32,48	466,5	48,93	974,6	57,16	953,5	1 704,9
1 246,4	38,91	26,7	0,85	44,7	1,40	3 132,0	3 203,7
121,2	2,42	41,9	0,59	94,7	1,89	7 099,2	5 005,0
2 243,8	75,40	171,8	7,83	325,6	10,94	2 195,5	2 975,7
234,7	7,70	15,5	0,37	30,2	0,99	4 181,6	3 048,8
2 888,6	68,49	264,9	8,10	327,9	7,77	3 268,4	4 217,4
780,4	52,44	80,6	6,95	113,9	7,65	1 159,5	1 488,3
414,1	23,22	132,8	7,25	297,0	16,66	1 830,6	1 783,2
399,4	11,10	54,6	1,15	101,0	2,81	4 736,4	3 597,3
648,3	31,05	905,8	55,66	1 088,9	52,16	1 627,3	2 087,8
2 103,5	80,32	197,9	18,14	268,1	10,24	1 090,8	2 619,0
2 326,0	58,75	257,3	9,82	380,9	9,62	2 620,3	3 959,3
1 563,8	51,27	22,3	0,88	38,7	1,27	2 527,8	3 050,0
1 013,2	38,11	67,6	2,66	112,0	4,21	2 544,6	2 658,5
213,0	15,41	41,0	2,36	54,1	3,91	1 738,6	1 381,9
883,8	38,30	239,0	11,47	314,5	13,63	2 084,3	2 307,3
3 512,4	93,47	47,5	2,43	60,1	1,60	1 958,2	3 757,6
584,5	29,44	55,8	2,58	69,0	3,48	2 166,7	1 985,2
1 509,7	66,83	75,5	5,43	111,4	4,93	1 390,5	2 259,0
170,1	18,23	2,9	0,25	6,2	0,66	1 166,7	933,0
1 953,9	46,15	131,6	3,54	153,9	3,63	3 716,6	4 234,2
549,1	8,37	4 741,6	79,71	5 573,0	84,98	5 948,7	6 558,3
40,7	16,22	4,7	7,29	10,2	4,07	64,5	250,9
32 477,8	—	8 583,3	—	11 554,6	—	67 979,9	76 505,4

Джерело: побудовано авторами.

Рис. 3. Коефіцієнт територіальної концентрації вартості водних ресурсів (у внутрішніх цінах)

Таблиця 2. Групування регіонів України за коефіцієнтом територіальної концентрації вартості водних ресурсів (у внутрішніх цінах)

Група	Регіони	Параметри в межах групи			Характеристика групи
		мінімум	максимум	середнє	
I	Закарпатська область, м. Київ, Львівська, Івано-Франківська, Чернігівська, Київська, Житомирська області	0,046	0,104	0,075	Регіони групи визначаються найбільшою пріоритетністю за формуванням вартісних характеристик
II	Полтавська, Сумська, Рівненська, Вінницька, Волинська, Запорізька, Хмельницька, Харківська, Дніпропетровська області	0,030	0,039	0,034	Регіони характеризуються значною пріоритетністю за формуванням вартісних характеристик
III	Херсонська область, АР Крим, Луганська, Тернопільська, Миколаївська, Черкаська області	0,020	0,029	0,024	Регіони визначаються вагомою пріоритетністю за формуванням вартісних характеристик
IV	Чернівецька, Кіровоградська, Одеська, Донецька області, м. Севастополь	0,001	0,017	0,009	Регіони характеризуються найнижчою пріоритетністю за формуванням вартісних характеристик

Джерело: складено авторами.

ристик, тобто просто наявності водних ресурсів на території. У зв'язку з цим вважаємо за потрібне посилити вплив ринкових і додаткових характеристик, що свідчатиме про активне позиціонування водних ресурсів у ринкових процесах. Окрім того, зростанню ролі таких ресурсів у ринкових процесах може перешкоджати недостатній рівень розвитку фінансової інфраструктури в переважній більшості регіонів групи. Наприклад, доволі проблематичним є впровадження фінансових інструментів у Закарпатській або Івано-Франківській областях. У м. Києві та області передумови кращі.

Регіони високого рівня концентрації вартості (II група) не дуже відрізняються від попередньої групи та мають сприятливі передумови для ефективного використання вартісних показників. Основу групи утворюють потужні індустріальні регіони — Запорізька, Харківська й Дніпропетровська області, котрі мають на своїй території всі необхідні умови для впровадження інвестиційних проектів і застосування новітніх інструментів, що ґрунтуються на використанні вартісних характеристик водних ресурсів (див. рис. 2). Несприятливі чинники для цієї групи є ті самі, що й для попередньої — розбіжності в рівні розвитку регіонів та ін.

Регіони середнього рівня концентрації вартості (III група) мають вагомі можливості зосередження вартісних характеристик. Їхні мож-

ливості щодо впровадження й використання інструментів теж істотні, але не такі значні. До складу групи входять переважно південні регіони України, де показники розвитку фінансового середовища не досить сприятливі для використання переваг вартості водних ресурсів.

Регіони низького рівня концентрації вартості (IV група) визначаються найнижчою пріоритетністю за формуванням необхідних характеристик. У межах їхніх територій генеруються досить низькі вартісні показники для водних ресурсів. Разом із тим окремим регіонам групи (Одеській і Донецькій областям) властиве досить розвинене фінансове середовище, яке є інституційним підґрунтям для використання вартісних показників. Таким чином, створюється ситуація, коли умови для впровадження й реалізації проектів та інноваційних інструментів є, а значна вартість, на основі котрої ці проекти здійснюватимуться, не формується.

Отримані результати можуть використовуватися, по-перше, під час розроблення державної стратегії розвитку водного сектору. У стратегічних документах, поряд із концептуальними засадами, велика увага приділяється фінансовим характеристикам, що потрібні для його сталого функціонування. Розрахунки вартості дають змогу визначити як показники на рівні держави, так і регіональні. Можна виокремити ряд водних систем регіонів, котрі здатні генерувати значну вартість, і коло тих, чії показники є нижчими. Це, у свою чергу, визначає передумови регіональної диференціації, що повинна бути відображена у стратегічних документах держави та врахована при їх розробленні. Крім стратегічних документів державного рівня, статистичні бази даних щодо вартості водних ресурсів відображаються в подібних документах для конкретних регіонів, наприклад для Київської області чи Житомирської. Це повніше розкриває як вартісні характеристики водних ресурсів, так і можливості їх ширшого залучення до економічних відносин.

По-друге, результати дослідження можуть бути підґрунтям для впровадження новітніх інструментів фінансово-економічного регулювання. Безперечно, підходи, котрі засвідчили свою результативність, потрібно й далі застосовувати, але швидкі зміни середовища вимагають нових підходів, здатних дати реальну відповідь на вимоги сьогодення. Якщо говорити про фінансово-економічну сферу, то вона потребує свіжих ресурсів, котрі досить важко залучити за допомогою консервативного інструментарію. Використання принципів ренти, платежів за екологічні послуги, залучення водних ресурсів у площину капіталізації — ці та інші інструменти вимагають реального обґрунтування цінових характеристик водних ресурсів.

По-третє, результати цього дослідження виступають орієнтиром для приватних інвесторів. На початку статті згадувалося про їхнє бажання мати точну інформацію про потенційні вигоди, що ґрунтуються на здатності генерувати вартість. Визначити останні можна на основі як загальних, так і галузевих цінових показників.

Підсумовуючи викладене, доходимо таких висновків.

1. Водні ресурси як держави, так і регіонів здатні генерувати вартість, що створює сприятливі умови для залучення водних ресурсів до сфери розвитку економічних процесів. Зазначене активізує впровадження інвестиційних проектів та використання новітніх інструментів (ренти, екопослуг, капіталізації тощо), котрі ґрунтуються на вартісних характеристиках водних ресурсів.

2. Базовий внесок у структуру вартості роблять фізичні показники, тоді як ринкові й додаткові не мають істотної ваги. Подібна структура вартості свідчить про низький поточний рівень залучення водних ресурсів до фінансово-економічних процесів. Утім, на регіональному рівні є ряд винятків, що можна пояснити наявністю або відсутністю факторів впливу на вартість.

3. Згідно з оцінкою розмаху варіації за загальними показниками вартості, ситуація з територіальними дисбалансами вартості водних ресурсів є поміркованою. Дослідження розмаху варіації за фізичними, ринковими та додатковими характеристиками внутрішніх цін показало, що найбільші розбіжності спостерігаються за додатковими характеристиками, найменші — за фізичними. Таким чином, останні є більш сталими порівняно з іншими.

4. За коефіцієнтами територіальної концентрації в просторовому вимірі найвищі значення властиві регіонам, що відрізняються великими запасами, високою економічною активністю або допоміжними факторами. Ці переваги сприяють найвищим показникам зосередженості вартісних характеристик.

5. Групування регіонів України дало змогу диференціювати територію держави за можливостями формування показників вартості водних ресурсів, а також визначити перспективні регіони за можливостями впровадження інвестиційних проектів, що ґрунтуються на показниках вартості, та використання відповідних інноваційних інструментів. Наприклад, групу найвищого рівня концентрації вартості водних ресурсів, регіони якої визначаються найбільшою пріоритетністю за формуванням вартісних характеристик, формують Закарпатська область, м. Київ, Львівська, Івано-Франківська, Чернігівська, Київська, Житомирська області. Окрім високих показників вартості необхідно враховувати можливості регіонального фінансового середовища, як сукупності

структурних елементів, що формують і регулюють локальні фінансові відносини, та його поточні індикатори.

На нашу думку, подальші дослідження в окресленому напрямі повинні мати як теоретико-методичний, так і прикладний характер. Це передбачає розроблення підходів і принципів удосконалення методики оцінки вартості водних ресурсів, визначення додаткових ознак і показників, котрі необхідно врахувати, а також аналіз як отриманих баз даних, так і можливостей їх упровадження й використання. Зрозуміло, що пропонована методика є відкритою за своїм змістом і наповненням, а отже, може трансформуватися відповідно до поточних умов та вимог.

Список використаних джерел

1. Хвесик М. А. Економічна оцінка природних ресурсів: основні методологічні підходи / М. А. Хвесик, Н. В. Збагерська ; Рівн. держ. техн. ун-т. — Рівне, 2000. — 194 с.
2. Бобух І. М. Пропозиції та перспективи формування національного багатства України : монографія / І. М. Бобух ; НАН України, Ін-т економіки та прогнозування. — К., 2010. — 372 с.
3. Редковская О. В. Эколого-экономическая оценка биоразнообразия биосферных заповедников Республики Беларусь / О. В. Редковская // Лесное и охотничье хозяйство. — 2007. — № 10. — С. 27—31.
4. Оценка водных ресурсов: руководство по обзору национальных возможностей / Всемир. метеоролог. орг., ЮНЕСКО. — 1997. — 162 с.
5. Мандзик В. М. Методичні підходи до комплексної економічної оцінки водних ресурсів / В. М. Мандзик // Економіка природокористування і охорони довкілля. — 2014. — С. 76—79.
6. Методичні підходи до агрегованої економічної оцінки водних ресурсів як складової природного багатства України / за наук. ред. М. А. Хвесика ; НАН України, Ін-т економіки природокористування та сталого розвитку. — К., 2014. — 36 с.